

Status for arbeidet med ny salmebok

1 Sammendrag

Det er stor enighet om at salmeskatt og salmebruk er noe av det mest særpregede og verdifulle i vårt kirkeliv. En omfattende reform av kirkens gudstjenesteliv reiser derfor øyeblikkelig spørsmålet om hvordan vi best forvalter denne arven. Den skal både *bevares* og *berikes*.

Kirkerådet (KR) fremmet etter utredning og råd fra sitt faglige utvalg (Nemnd for gudstjenestelivs Underutvalg 5, Salmebokutvalget) et forslag til svar på dette spørsmålet. Det gikk ut på at det innenfor rammen av gudstjenestereformen burde utgis en *ny salmebok i to bind samtidig*. Dette forslaget ble sendt til høring. Resultatet av høringen gav ikke grunnlag for å gå videre med det foreslåtte prosjektet. KR satte derfor saken på vent for å gjennomtenke den på nytt (sak KR 59/09), jfr. orientering til Kirkemøtet 2009.

Etter utsettelsen har fire alternative modeller for den videre forvaltning av vår salmeskatt vært utredet:

Modell I: Ingen ny bok

Modell II: Et salmeboktillegg

Modell III: Ny salmebok i to bind samtidig

Modell IV: Ny hovedsalmebok i ett bind

Kirkerådet vedtok (mot én stemme) at det skal utarbeides en *ny hovedsalmebok i ett bind*. I denne skal inngå bønnebok, liturgier og katekismen (se sak KR 12/10). Arbeidet skal gjøres på grunnlag av det forslaget som er lagt frem i boken *Salmebok 2008* og de synspunktene som er kommet frem i den høringsprosessen som er gjennomført. Det skal fullføres snarest mulig. Dette vil si at saken skal behandles på Kirkemøtet i 2012, slik at den ferdige boken med tilhørende koralbok kan tas i bruk høsten 2013.

Det organiseres en arbeidsprosess som sikrer at man kan nå dette målet på en forsvarlig måte.

2 Bakgrunn

Det har siden *Salmer 1973* kommet nye salmebøker til den norske kirke med jevnlig mellomrom: *Salmer 1973* kompletterte *Landstads reviderte salmebok* og *Nynorsk salmebok*, så kom ny hovedsalmebok 12 år senere: *Norsk Salmebok* i 1985. Etter nye 12 år kom tillegget *Salmer 1997*. En ny salmebok vil tidligst foreligge i 2013 – 16 år etter *Salmer 1997*. Denne ønskede rytmen på salmebokutgivelser er beskrevet blant annet i høringsdokumentet til *Norsk Salmebok*, NOU 1981:40 side 9.

Da KR i september 2003 vedtok full *reform av høymessen* (se sak KR 54/03) – senere (mars 2004, sak KR 10/04) endret til *reform av kirkens gudstjenesteliv* – var det fra første stund klart at prosessen skulle omfatte alle elementer i kirkens hovedgudstjeneste, altså også salmene. Dette har kommet til uttrykk i organiseringen av prosessen, med egne underutvalg for de viktigste elementene i gudstjenesten. Arbeidet med salmene ble ivaretatt av Underutvalg 5 (Salmebokutvalget, SU). Kirkemøtet har vært holdt orientert om fremdrift i dette arbeidet gjennom den årlige orienteringen om gudstjenestereformen.

I forhold til salmene har reformprosessen hatt følgende faser:

Da *Nemnd for gudstjenesteliv* (NFG) skulle starte arbeidet, ba de Salmebokutvalget først ta stilling til hovedspørsmålet:

Skal det tas sikte på *et nytt tillegg*, og hvilket forhold skal et slikt i tilfelle ha til *Salmer 1997*? Eller er tiden allerede nå inne til å arbeide med en *fornyelse av selve salmeboken*? (Sak NFG 18/04)

Etter foreløpige drøftelser i et par omganger behandlet SU denne saken på sitt møte 13.-14. april 2005 (sak UU5 6/05). Dette resulterte i et klart råd til NFG om at det bør utarbeides *ny salmebok*. Etter SUs mening ville det ikke være tilstrekkelig å lage et tillegg. SU mente også at den nye boken burde organiseres i *to bind* eller bøker. Den ene boken skulle fornyes ved hver hovedreform av gudstjenestelivet. Den skulle inneholde kjernesalmer fra eldre og nyere tid og altså ha en mer langsiktig karakter. Den andre boken skulle være et tillegg, som skulle fornyes oftere, slik at det ville være mulig å fange opp og prøve ut i hovedsak nytt materiale. Bøkene skulle også omfatte bibelske salmer, liturgiske sanger, de viktigste liturgiske ordningene, Bønneboken og Katekismen.

SUs argumentasjon for dette gikk langs to hovedlinjer:

1. En gudstjenestereform må også innebære at det kommer en ny salmebok. En ny salmebok inngår som en nødvendig del av en helhetlig gudstjenestereform.
2. En ny salmebok må gi rom for nye salmer. Da må noe gå ut for å gi plass til det nye. Men vi er i en situasjon hvor det også på grunn av en tiltagende *forvitring av bruken av den overleverte salmearven* er nødvendig å ta nye grep. I den forbindelse må det sikres at *det beste* av alt det gode og verdifulle i salmearven lever videre. Da må noen gamle salmer utelates, til tross for at de i seg selv kan være verdifulle nok. Begge disse forhold krever ny sammensetning og ny redigering – altså *en ny bok*.

Salmebokutvalgets råd ble fulgt opp av *enstemmige* vedtak både i NFG (sak NFG 22/05) og i Kirkerådet (sak KR 50/05). Kirkemøtet ble samme år orientert om Kirkerådets vedtak (sak KM 4.2/05).

Det ble lagt opp et meget ambisiøst program for grundig behandling av salmene i de nåværende bøkene og av det som ble foreslått av nye salmer. Det siste skulle vise seg å bli et enormt materiale (ca. 4400 innsendte forslag), noe som ikke minst skyldtes en henvendelse til

menighetene gjennom www.kirken.no, gjennom menighetssending og eget brev til menighetene, samt fylldig omtale i media.

Under arbeidet gikk det årlige rapporter til Kirkerådet, Bispemøtet og Kirkemøtet. Kirkemøtet ble orientert om vedtaket om ny salmebok i to bind i 2006 (se sak KM 3.2/06). Det ferdige forslaget ble behandlet av Kirkerådet i juni 2008 (sak KR 32/08). Det ble sendt til høring i slutten av august samme år i form av boken *Salmebok 2008*. I tillegg til de vanlige høringsinstanser i liturgisaker gikk boken også til ca. 50 prøvemenigheter.

I tilknytning til den prosess som her er beskrevet har det vært samarbeidet med Norges kristne råd med tanke på et felles økumenisk salmeprosjekt. Her er det foreløpig ikke konkludert, men Kirkerådet vil følge opp ideen overfor Norges kristne råd.

3 Høringsprosessen

Det ble tidlig tatt en beslutning i Kirkerådet om at denne gudstjenestereformen var av en slik karakter at den lovbestemte høringen burde suppleres med en organisert og planmessig *prøving* i menighetene. For salmeboken ble det gjort avtale med 33 menigheter fra alle landets bispedømmer. Tallet ble imidlertid nesten 50, fordi flere menigheter var interessert i å være med på utprøvingen. Høringsperioden strakte seg fra 1. september 2008 til 15. september 2009.

Et forhold ved den boken som ble sendt på høring, *Salmebok 2008*, må nevnes spesielt, fordi det kan ha innvirket på selve prosessen. Forslaget til ny salmebok kom til slutt til å omfatte over 600 salmer fra Norsk Salmebok og mer enn 150 fra Salmer 1997. I forberedelsen til selve produksjonen av boken ble det bestemt at en av miljømessige grunner burde nøye seg med å trykke opp de salmene som *ikke* står i de to bøkene som er tilgjengelig for "alle" interesserte. Dette betyr at det egentlige forslaget til ny salmebok er det *registeret* som gjengis på side 553-590 i *Salmebok 2008* under overskriften "Samlet oversikt – innhold og plassering" (se en noe korrigeret utgave i bindet *Supplerende materiale*, side 69-99). Her er alle salmer plassert i forhold til den nye kapittelstrukturen. Det ble også utgitt et hefte som gir et omfattende bakgrunnsmateriale for høringsdokumentene.

4 Høringsvarene

Det ble levert 92 høringsvar i det digitale svarverktøyet som ble utviklet, samt en rekke tilleggsuttalelser. Salmebokforslaget var også gjenstand for en bred offentlig debatt.

Høringen er oppsummert i saksdokumentet til Kirkerådet i mars 2010, se sak KR 12/10. I korthet kan dette gjengis slik:

- 1) Det er ikke støtte til å utgi en salmebok i to bind slik høringsforslaget la opp til.
- 2) Det er støtte til å utgi ny salmebok i en eller annen form.
- 3) Det er sterke oppfordringer til å utrede etablering av digitale salmedatabaser.

4) Det er en kritisk tilbakemelding om mengden av reformer samtidig – dette gjelder både i forhold til antall store reformer som trosopplæringsreformen, demokratireformen, plan for diakoni osv, men også samtidigheten av alle elementene i gudstjenestereformen.

Høringen gav også en grundig gjennomgang av det omfattende salmemateriale som var til høring. Prosessen gir et godt grunnlag for å gjøre valg for det videre arbeid med ny salmebok. Dette gjelder både støtte og kritikk til sjangere og typer salmer, men også for vurdering av enkeltsalmer i forhold til en ny salmebok for Den norske kirke.

5 Kirkerådets vurdering

Kirkerådet ble orientert om høringen på sitt møte 15. november, og ba om at det ble forberedt en sak til Kirkerådets møte i mars 2010 om videre fremdrift i arbeidet med ny salmebok på bakgrunn av høringen. Kirkemøtet i 2009 ble orientert om høringen på salmeboken og de foreløpige konklusjoner som Kirkerådet hadde trukket av dette. På sitt møte i mars 2010 gikk Kirkerådet grundig gjennom høringsmaterialet og vurderte de ulike modellene for videreføring av arbeidet med ny salmebok.

Kirkerådet gjorde følgende vedtak i sak KR 12/10:

1. Kirkerådet ber om at det utarbeides forslag til ny hovedsalmebok i ett bind. I denne inngår også bønnebok, liturgier og katekismen.
2. Arbeidet gjøres på grunnlag av det forslaget som er lagt frem i boken Salmebok 2008 og de synspunktene som er kommet frem i den høringsprosessen som er gjennomført.
3. Kirkerådet ber sekretariatet forberede saken for ny behandling på rådets møte i september 2011.
4. Arbeidet føres frem til kirkemøtebehandling i 2012, slik at den nye salmeboken med tilhørende koralbok kan tas i bruk høsten 2013.

Vedtaket ble gjort mot én stemme.

For grundig redegjørelse for sakens bakgrunn, drøftelse av de fire ulike alternativene og Kirkerådets vurderinger vises det til saksdokumentet i sak KR 12/10.

6 Det videre arbeid med fullføringen av salmeboken i vår kirke

Høringsprosessen gav ikke det nødvendige grunnlag for å gå videre med den modellen for ny salmebok slik Kirkerådet hadde gått inn for på grunnlag av Salmebokutvalgets råd og arbeid. Kirkerådet vurderer det likevel slik at det grundige arbeidet med utvalg og ordning av gamle og nye salmer som foreligger i Salmebokutvalgets materiale, er av en slik art at dette med noen klare modifikasjoner bør danne grunnlag for slutføringen av arbeidet.

På dette grunnlag har Kirkerådet lagt til rette for en målrettet prosess for å slutføre arbeidet med ny salmebok i tråd med Kirkerådets vedtak. Arbeidet skal utføres på basis av det grundige arbeid som er gjort av Salmebokutvalget. Det skal justeres i lys av høringsprosessen og ende opp i ny salmebok i ett bind. Det endelige forslaget skal legges frem for Kirkemøtet i 2012.

I det videre arbeidet med ny salmebok vil det utredes og etableres en digital database for salmer. Dette gir mulighet for å ha høy grad av tilgjengelighet av salmer som av ulike grunner ikke får plass i ny hovedsalmebok samtidig som en levende database gir mulighet til å stadig hente inn nytt salmestoff til utprøving. En digital database gir også mulighet til å ha et bredt sjangerutvalg tilgjengelig for ulike temaer og situasjoner.